

Olvasmánytárgyalás.

1939. november 4. hete.

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A tűz c. olvasmány tárgyalása. (Gárdonyi G.)

Nevelési cél: Őszi és téli örömök megfigyeltetése.

Szemléltetés: Az iskolai kályha beszéde...

I. Mi változást vesztek észre, gyermekek, az osztályban? Ég a kályhában a tűz! Miért gyújtottak be? Miért kell tüzelnünk ősszel, télen? Milyen az ősz, a tél? Miben különböznek a tavasztól, nyártól? Mi melegít akkor? Milyen istenáldása a tűz! De jó is elnézni olyankor a tüzet, amikor kinn hideg van, rázza a szél a fákat, ablakokat! De sokat is tud ám mondani nekünk a tűz! Nem gondoljátok? Kérdezzük meg a mi jó Gárdonyi bácsinkat, ismeritek már sok szép olvasmányát, költeményét. Mit mond a tűzről?

II. Gárdonyi Géza: *A tűz* című olvasmányának bemutatása.
Szeretem a tüzet nézni.

A hosszú téli estéken elüldögélek néha a nyitott ajtajú kályha előtt. Nem valami drága kályha, csak afféle *cserépkotmány*.

Kívül a havas faluban esőnd van és esőnd van idebent is. A kályha száján legyező alakjában áramlik ki a vörös fényesség s a tűz meleg lehelete.

A macskám itt van a lábamnál. Ugy szereti a tüzet, mint én. Összekuporodva fekszik a padlón a lábam előtt s mindig úgy tesz, mintha aludnék. Pedig sohasem alszik, csak hunyorog. Néha dorombol. Ez az ő éneke. Mikor így dorombolva rám-rámnéz, nekem énekel. Mikor a tűzbe merengve dorombol, akkor a maga kedvére dalol. Egyhangú, de mégis kedves muzsika az ő dorombolása: a megelégedésnek, a maga jólérésének a muzsikája. A tücsök cipelése is csak egy hangnak a folytonos ismétlése. A béka sem ümmög több hangot egynél, de ez az egy hang a boldogság hangja.

Igy tudom én mindig hallgatni ennek a szelíd kis *házi tigrisnek* a dorombolását. Milyen boldog és elégedett tud ő lenni egy kis kályhatűznél! Épp úgy gyönyörködik az aranyló parázsban, mint én. Ilyenkor bizonyára neki is mindenféle gondolatok, meg történetek vonulnak át az elméjén. Az ő történetei bizonyára választörténetek, meg családi történetek. A tavaszra s a nyárra is gondolhat olykor, amikor a verőfényben elnyújtózva melengeti rozsdaszínű, selymes bundácskáját. Közben mind a négy lábát elnyújtja és jóízűeket álmodik. De a virágokat is szereti. A nyáron sokszor láttam, milyen kedvvel lépked a violák meg a rezedák között. Meg-megállva szaglálja hol az egyiket, hol a másikat s ilyenkor félig lehunyja szemét.

Igy élvezik a virág illatát a leányok is. De most nincs virág

és nincsen meleg napsugár. A kályha verőfénye az egyedüli, amire emlékeztet a nyárra. De nekünk ez is elég.

b) Miről szólt ez a szép olvasmány? Ki írta? Mit gondoltok, mikor írhatta ezt az olvasmányt az író? Bizonyosan valamelyik szép téli délután. Ott ült a kályha előtt. Előtte dorombolt az ő kedves macskája. Aztán csak lehunyta az író a szemét, hallgatta a cica duruzsolását. Erről eszébe jutott a tücsök, meg a béka hangja is. Hiszen ezek egy dallamot fújnak mindig, még nem jártak isko'ába, hogy énekkarba fogják őket! S mégis milyen szép a daluk, muzsikájuk . . .

Azután rágondolt a tavaszra, a virágokra . . . A kert olyankor tele van violával, rezedával s más sok-sok virággal. Most éppen köztünk jár a cirmos cica! De nini! Hogy vigyáz, mennyire kerügeti a virágokat, hogy rájuk ne lépjen! Bizonyosan ő is szereti őket! Most! Most éppen az egyik rezedát szaglálja s félig lehunyja a szemét, így . . . Aztán eszébe jut, hogy hiszen a lányok is így élvezik a virágot: lehunyt szemmel . . . De most nincs virág és nincs meleg napsugár . . . Csak a kályha emlékeztet a szép tavaszra, meg a gyümölcserlelő gyönyörű nyárra.

Mindezt elgondolta, aztán . . . Mit csinált?

Odament az íróasztalához, papírt vett elő, s írni kezdett . . . Egyre szaporodtak a sorok, egyre több lett az írás, s végre megszületett ez a szép kis olvasmány.

Olyan egyszerű, olyan szép, hogy szinte mindnyájan azt mondhatjuk: hiszen ezt én is meg tudtam volna írni! Meg bizony! Csak talán nem ilyen szépen, nem ilyen egyszerűen, hogy mindenki a magáéra ismer benne . . . De éppen ebben van ám az író nagysága! gyermekek!

c) Olvassuk el hát még egyszer s élvezzük újra!

(Az első sor és az utána következő bekezdés olvastatása.) Miről szólt az olvasmány? Milyen kályhákat ismerünk? Az író kályhája milyen volt tehát? (Cserépkályha.) Olvassuk tovább!

Miről szól ebben a részben az író? Szereti a macskáját? Bizonyosan minden állatot szerethet! Miből gondoljátok? Igen, melyik mondatban ismertek rá az író szeretetére? (Néha dorombol. Ez az ő éneke.) De azt is tudja, hogy cica is kedveli gazdáját. Hát ezt miből látjuk? (Mikor így dorombolva rám-rámnéz, nekem énekel.) Miért mondja azt Gárdonyi, hogy „de ez az egy hang a boldogság hangja”? Mikor szoktunk énekelni? Bizony, ha valaminek örvendünk, ha boldogok vagyunk. Igaz, azt mondják, sírva vigad a magyar! Akkor is vigad, ha bánata van! Vigad hát, de az a vigadás nem víg, hanem tele van bánattal, sóhajjal, nehéz lélekkel . . .

Olvassuk tovább a következő szakaszt!

Miért mondja azt az író: szelíd házi tigris? Bizony, gyermekek, a macska legközelebbi rokona, atyafia a tigris, csak sokkal

nagyobb állat ám nála! Akkor talán így is mondhatnánk: a tigris a maeska *nagybátyja*! Nem?! Miért? Ugy van, ha így mondom: *nagybátyja*, mást értünk rajta, mintha így mondom: *nagy bátyja*! Hát melyik a jobb? Ismeritek a violát, meg a rezedát? Milyen virágok ezek? Kiknek a kertjében van nyáron viola, meg rezeda? Ezek a magyar ember legkedvesebb virágai. Ott vannak a leg-egyszerűbb kis falusi kertben is.

Olvassuk most már végig az egészet!

Hogyan jutott Gárdonyi eszébe a virágról a leány? Kik szeretik legjobban a virágot? Kik ápolják egész tavasszal, nyáron? Bizony, ők is virágok, szeretik is kicsi gondozottjaikat!

Miért mondja az író azt, hogy nekünk a kályha is elég? Bizony, gyermekek, de sok-sok ember nem húzódhat télen a melegítő kályha mellé... Gondolatok-e már erre, amikor végigjártok a jó meleg szobában? Bizony, gyermekek, vannak a télnek örömei is, de csak azok számára, akik nem szűkölködnek semmi-
ben... A jó Isten azonban szívet is adott az embernek: *érző*, meleg szívet. Hát ez a szív aztán sok mindent eligazít, ami hibásan van a földön. Ez a szív elvezet bennünket a nálunk is szegényebbekhez, hogy rásegítsük őket is egy kis melegre, egy-egy tál ételre... Hiszen télen van éppen a szeretet nagy ünnepe is, a Karácsony... a kicsi Jézuska születésnapja... Ő is ajándékokat hoz... mi is adakozunk... Leglább akinek szíve van, bizonyosan meghallja ott belül, a keblében, csak figyeljen rá egy kicsit...

III. Olvassuk el még egyszer, de most már nem állunk meg, így élvezzük! Majd meglátjátok, most még jobban fog tetszeni!

Számolás és mérés.

1939. november 3. hete.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Rajzoljuk le tantermünk alapját kisebbítve (Méréstan.)

Nevelési cél: Az egyenes vonal, merőleges, derékszög, párhuzamos észleltetése.)

Szemléltetés. A tanteremben.

Megfigyelésre utalás: Pontos mérés!

Vázlat.

I. Számonkérés. a) A múlt órai anyag: a Pályaudvaron tárgykörből. b) A legutóbbi méréstani tárgykör felújítása: hosszúságmérés.)

II. Érdeklődés-keltés. Célkitűzés. Rajzoljuk le tantermünk alapját! Nem rajzolhatjuk eredeti nagyságában! Hogyan kisebbítjük?

III. A kérdés megoldása. a) Hány méter hosszú a tanterem?